

Rozmer bratstva v politickej praxi

Mária Sabolová

Byť autentickým kresťanom znamená nasledovať Krista spomínaným „umením kresťanskej lásky“, ale aj – ako to dôrazne povedal – zaprieť sám seba a vziať svoj kríž.

Svoj kríž. Čo je ale špecifický kríž toho, kto pracuje v politike?

Myslím, že je to často nedostatok jednoty a názorovej zhody, ktoré túto prácu sťažujú a robia ju málo plodnou. Je to i „zanovitá neústupčivosť strán voči sebe bez snahy pochopiť dôvody tých druhých, rozdelenie z národnostných príčin vnútri štátov, rozdelenie medzi štátmi ...“ (Chiara Lubichová)

Otázka je – ako nastolíť túto jednotu? Rodia sa mnohé projekty. Jedným z nich je *Hnutie za jednotu* (je súčasťou Hnutia fokoláre).

Hnutie za jednotu je nositeľom novej politickej kultúry. Nové ponímanie politiky nesmeruje k vytvoreniu novej politickej strany. Jeho úlohou je meniť politické metódy, lebo politik jednoty (tak ho môžeme nazvať), aj keď ostáva verný svojim vlastným názorom, miluje všetkých, a preto v každej situácii hľadá to, čo spája. Vieme, že keď nás Ježiš vykúpil na kríži, zmenilo to vnútorne všetky ľudské vzťahy, lebo sa do nich vniesla Božia láska, ktorá nás urobila bratmi. Toto má pre nás veľký význam.

Ak uvážime, že politická moderna si postavila za svoj veľký cieľ obsah Francúzskej revolúcie – bratstvo, rovnosť a slobodu, je potrebné konštatovať, že v posledných desaťročiach sa snád čiastočne presadili sloboda a rovnosť. Na *bratstvo* – odhliadnuc od formálnych vyhlásení – sa zabudlo. Cez bratstvo dostávajú sloboda a rovnosť nový význam a plnšiu realizáciu.

Antonio M. Baggio (taliansky profesor sociálnej etiky a politickej filozofie na Gregoriánskej univerzite v Ríme) k tejto myšlienke hovorí:

„Chiara L. si plne uvedomuje nakoľko je limitovaná táto interpretácia, ktorú dáva samotná Francúzska revolúcia. Nie iba toho čo sa týka bratstva, ktoré ostalo viac menej neaplikované, ale aj čo sa týka prvých dvoch princípov. Napríklad – slobodu a rovnosť, ktoré Francúzsko chcelo realizovať vo svojej vlasti, ani náhodou nezamýšľalo aplikovať vo svojich kolóniách.“ Ako príklad môžem uviesť Haiti. Bola to prvá čierne republika (vyhlásenie nezávislosti 1804) v histórii a aby dosiahli slobodu, museli bojovať práve proti Francúzsku, ktoré vyhlásilo slobodu ako univerzálny princíp. „Túto prvú adoptovanú redukujúcu interpretáciu jedného z troch princípov revolúcie Hnutie za jednotu nezdíela, lebo ide o **interpretáciu rasovú**.

– 38 –
Ďalší zredukovaný spôsob nachádzame vo Švajčiarsku a v Nemecku v 18. a 19. storočí, kde bratstvo bolo obmedzené **národne**, a stáva sa základom vážneho nacionalizmu s agresívnymi dôsledkami.

Bratstvo bolo ešte žité aj ako – a trvá to i dnes – **spojenie sektorové**

v prostredí tajných organizácií, ktoré sa zakladali na vlastnej politickej a ekonomickej moci, a tak sa snažili ovplyvniť osud národov.

Ďalšia myšlienka, ktorá deformuje pojem bratstva je tá, ktorá bratstvo chápe ako **bratstvo triedy**. Na základe vyhláseného bratstva zamietli niektoré politické režimy slobodu celých národov.

Všetky tieto interpretácie bratstva sú vylučujúce. Majú teda efekt eliminovať niektoré skupiny ľudí: nie sú univerzálne, a preto každá jedna z nich svojím spôsobom neguje vlastnú myšlienku ľudstva.

Naopak, práve ľudstvo, chápané ako univerzálna rodina, je štartovacím bodom pre Hnutie za jednotu. Bratstvo ako základné spojenie, ktoré nás spája so všetkými ostatnými. Môžeme stavať na bratstve a interpretovať ho a žiť ho správnym spôsobom bez nutnosti predpokladu viery.

Podľa kresťanov každého človeka stvoril Boh, každý človek je jedno slovo, ktoré Boh stvoril tým, že ho vyslovil, jedno živé slovo, ktoré reaguje, ktoré buduje, ktoré má pravdu v sebe, ktorú môže dať. Iba cez stretnutie so všetkými ľuďmi sa môže znovu vytvoriť celý príhovor Boha, celá Pravda. Ale aj ten, kto nie je kresťan, môže zdieľať presvedčenie, že *každý človek je nositeľom pravdy*, má dôvod, aby bol na tomto svete. Toto je prvý obsah myšlienky bratstva. To znamená, že potrebujeme ostatných, aby som doplnil pravdu, ktorú vlastným, slovo, ktoré som, samotné ostane bez zmyslu. Problém je v tom, že ľudia obliekajú pravdu, ktorej sú nositeľmi, do vecí, ktoré nie sú pravdivé.

Vstupujeme do politiky s ideálom, ktorý je pravdivý a potopíme ho ideológiou, ktorá namiesto toho, aby ho pomohla zrealizovať, ho zadržuje. Ideológie, ktoré sa ujmú moci si robia nárok na úplnú pravdu. Časom sa postavia proti sebe a stávajú sa nezlúčiteľnými. Nie je nič horšie ako používať časť pravdy proti ostatným. Konflikt sa stane smrteľným, absolútnym.

Bratstvo mení politickú metódu. Ak uznám v druhom, aj keď je môj protivník, brata, prijímam, že aj on je nositeľom pravdy a pomôžem mu oslobodiť sa od falošných prvkov. Nijaký pravý ľudský ideál nesmie byť zahodený spolu s chybami, ktoré ho sprevádzajú.

Bratstvo dovoľuje rozlišovať pravdu od klamstva, a udržiava úmysly ľudí priame, zachováva ideály.

Bratstvo nemôže prijať slobodu bez pravidiel, lebo tá vytvára také rozdelenie síl, ktoré potom utláčajú samotnú slobodu. Nekontrolovateľná sloboda v prostredí obchodu napríklad vytvára monopoly, ktoré zabíjajú trh, naopak, trh ako miesto ekonomickej slobody, potrebuje rozšírený majetok, a tiež rôzne formy účasti na vlastníctve. Prává sloboda je sloboda zodpovedná, ktorá sa stále pýta, aké môžu byť dôsledky rozhodnutí na jednotlivých bratov a na celú spoločnosť.

„Bratstvo vie rozoznať rozdiely medzi osobami. Nie je nič nespravodlivejšie ako dať tú istú vec osobám s rôznymi potrebami. Rovnosť neznamená prinútiť všetkých byť rovnakými, ale znamená uznať právo každého rozvíjať vlastnú existenciu podľa vlastného povolania. V dô-

sledku toho nemôže napríklad platiť rovnaké dane ten, kto nemá rodinu a ten, kto ju má, alebo hradí si rovnakú lekársku asistenciu, ten kto si ju môže zaplatiť, a ten, čo nemá zdroje na jej platenie ...“ (A. M. Baggio).

Je nezvyklé, aby sa v politickej prezentácii používalo toľkokrát slovo „bratstvo“.

Myšlienka bratstva, ktorá zohráva v novom politickom projekte (HzJ) ústrednú úlohu, sa vynára v celej svojej univerzálnosti ako základná kategória nielen nového konania, ale predovšetkým nového myslenia.

Kto z nás má kresťanské korene, berie túto myšlienku z hlbokej skúsenosti s láskou: s tou láskou, ktorá spôsobilá, že Boh sa vtelil na túto zem a daroval nám nebeský život a umožnil nám, aby sme objavili, že sme bratia, členovia tej istej rodiny s jedným otcom. Kto sa necháva viesť vlastným svedomím a ľudskými hodnotami, objavuje tieto myšlienky v hlbokých koreňoch, ktoré ho spájajú s každým človekom a vďaka ktorým je súčasťou jediného veľkého spoločenstva.

Ide teda o bratstvo, ktoré nie je ponímané ako voľačo, čo nás odvádza mimo politiku, alebo nad ňu, ale ako čosi, čo úzko súvisí s jej obsahom a cieľmi – ako kľúčová inšpiračná hodnota vedľa slobody a rovnosti.

O tejto skutočnosti hovorila Chiara Lubichová, zakladateľka a prezidentka Hnutia fokoláre, na mnohých stretnutiach s politikmi. Podľa nej v takejto perspektíve nachádza svoje korene aj veľký projekt modernej demokracie.

Bez bratstva sa totiž sloboda stáva organizovaným egoizmom (navyše ide o organizáciu, ktorá sa veľmi ľahko premieňa na nástroj mocných), a rovnosť sa zvrháva na homologáciu smerom dole, ubíjajúcu bohatstvo a rozmanitosť toho, čo tvorí ľudskú bytosť.

Politika, ktorá sa zakladá na univerzálnom bratstve, je vo svojej podstate predovšetkým hlbokou a dynamickou skúsenosťou s dialógom, odborným sprostredkovaním a namáhavým hľadaním, rešpektujúcim kultúrne a ideové rozdiely, ktoré tak získavajú svoj opravdivý význam, stávajú sa vzájomným obohatením a privádzajú ku konkrétnym politickým činom inšpirovaným ľudskými hodnotami.

V politike ponúka bratstvo ako základ politickej činnosti prekvapujúce možnosti.

V máji minulého roku hovorila v slovenskom parlamente Chiara Lubichová o hodnote bratstva, ktoré je synonymom jednoty, toto:

„Bratstvo umožňuje pochopiť a prijať za svoje názory druhého, aby nijaký záujem, nijaká požiadavka nezostali nepovšimnuté, pomáha spájať a pozdvihovať tie ľudské skúsenosti, ktorým inakšie hrozí nebezpečenstvo, že sa rozvinú do nazahojiteľných konfliktov, vie zosúladiť požiadavky novozrodených miestnych samospráv a mestskej správy, ktoré veľkou mierou prispievajú k dozrievaniu demokracie, so zmyslom plnej príslušnosti k vlasti, dáva svetlo vedomiu, že sme Európania žijú-

ci v Európe, ktorá – na základe svojich dejín a kultúry – siaha od Atlantiku až po Ural, posilňuje vedomie dôležitosti medzinárodných organizácií a všetkých procesov, ktoré sa usilujú o prekonanie prekážok a utvárajú významné kroky smerom k jednote ľudskej rodiny, umožňuje zavádzať do každej politickej práce nové princípy, pomáha konať tak, aby sa nikdy nevládlo proti niekomu a aby vláda nebola vyjadrením vôle len jednej časti krajiny. Nieкто vládne, nieкто zase tvorí opozíciu, no len spoločne zaručujú zvrchovanosť všetkých.“

Takéto bratstvo umožňuje naplno rozvinúť vzťah medzi zvoleným a obyvateľmi daného územia, ktoré je tým najvhodnejším miestom pre dialóg, z ktorého sa rodia programy spolupráce občianskej a politickej spoločnosti.

Navyše vďaka bratstvu, ktoré prináša pokoj a mier, sa aj strany dokážu omnoho rýchlejšie obnovovať a odhaliť dôležitosť svojej úlohy. Veď žiadna z nich nevznikla náhodou, ale z určitej historickej potreby, zo spoločnej snahy vyzdvihnúť určitú hodnotu a postaviť do svetla svoju pôvodnú inšpiráciu a vlastné ustanovujúce hodnoty.

Avšak zároveň každá strana dokáže uznať hodnoty a úlohy ostatných strán a povzbudzovať ich svojou kritikou, plnou úcty a lásky, aby sa ukázala ich opravdivá identita a aby sa zameriavali na činnosť, ktorú od nich vyžaduje práca pre spoločné dobro.

Členovia Hnutia za jednotu sa snažia o to všetko, čo som spomenula, ba dokonca sa usilujú uvádzať do praxe zdanlivý paradox: milovať stranu druhých ako svoju vlastnú, lebo dobro krajiny potrebuje prácu každej strany.

Bratstvo aplikované v politike nie je čosi navyše. Je to jej podstata a má určovať jej metódy a ciele. Iba takto nadobudne politika svoj pravý význam, ktorým je na prvom mieste služba spoločnosti, v ktorej je občan aktívnym subjektom.

Toto je podľa mňa politika pre ktorú hodno žiť, ktorá má silu zväčšiť rozmer osobnosti tých, ktorí sa ňou riadia a dať zmysel celému ich životu, urobiť z nich pevné ústredné body pre občanov, najmä pre tých najslabších, o ktorých sa majú osobitne starať.

Toto je opravdivá politika, politika hodna úcty, ktorú potrebuje každá krajina. Moc nám dáva silu, avšak autoritu dáva len láska.

Nezostáva nám teda nič iné, než sa s týmto novým pohľadom, v tomto novom duchu pustiť znovu do politickej práce...“

Nieкто by mohol povedať: „Uvádzať do praxe bratstvo tak, ako si to predstavuješ, nie je ľahké“.

Samozrejme, nie je to ľahké. Práve naopak! Presvedčenie šľachetných a popredných osobností potvrdzuje, že bratstvo je azda tá najobtiažnejšia záležitosť, tá najstrhujúcejšia a najrevolučnejšia téma, jediná revolučná téma spomedzi všetkých ostatných. Preto sa aj tvrdí, že bratstvo sme vždy narušili napätiami a vojnami.

Dokonca aj mienka nekresťanov jednohlasne povzbudzuje k ľudskej láske. Už pohanský filozof Seneca napísal: “Sme údmi veľkého tela, prí-

roda nás zrodila ako bratov“. Podobne uvažoval časovo nám bližší Auguste Comte, ktorý napríklad navrhoval akési pozemské náboženstvo, ktorého cieľom by bol morálny altruizmus. Ludwig Feuerbach tvrdil: „Prvoradým a najvyšším zákonom musí byť láska človeka k človeku“.

Všetci ale vieme, že bratstvo skôr, než sa stalo ľudskou požiadavkou a politickým cieľom, bolo cieľom náboženským. Ba dokonca univerzálne bratstvo je Boží plán s človekom, s ľudstvom.

Toto sa uskutoční len vtedy, keď sa v politickej práci nezabudne na jej vlastný náboženský aspekt, respektíve na vieru v hlboké, nadpolitické hodnoty, ktoré musia usmerňovať život spoločnosti.

Igino Giordani, taliansky poslanec a spoluzakladateľ hnutia Fokoláre, napísal o svojej politickej činnosti: Raz mi jedna veľká osobnosť hovorí: „Tu sme v parlamente, nie v kostole!“ Ja mu na to: „Čiže, keď vstúpime sem, zavesíme svoj kresťanský habit na vešiak?“

Až doteraz boli na sledovanie osobného presvedčenia k dispozícii len individuálne duchovné cesty. Teraz je hodina kolektívnych spiritualít, po ktorých sa kráča s bratmi a sestrami. S vďačnosťou si uvedomujeme, že Boh zasiahol aj dnes, napríklad charizmou jednoty, ktorá skutočne učí životu v opravdivom bratstve: učí ako v bratstve žiť nielen medzi ľuďmi s kresťanským presvedčením, ale aj s ľuďmi inej viery, ba dokonca s ľuďmi inej kultúry.

„Tvárou v tvár devalvácii hodnôt a cieľov, ktorej sme dnes v politickej komunite svedkami, tvárou v tvár rozdrobovaniu pokusov o riešenie a tragickým zavŕšeniam mnohých konfliktov, cesta, po ktorej sme sa rozhodli kráčať je jednoznačne cesta kolektívna, komunitárna ...“ konštatuje jedna účastníčka stretnutia starostov Hnutia za jednotu v Umbrii v marci tohto roku.

Co rozumieme pod „komunitárnou politikou“? Je to akási výzva, hľadať v politike miesto, kde je bratstvo živé a kde prevláda túžba zakorenená v univerzálnej potrebe byť súčasťou jedného ľudského spoločenstva. Ide tu o rozdielne subjekty, ktoré (každý z nich vedomý si vlastnej úlohy a vlastnej straníckej príslušnosti, odlišnej od ostatných) sa nachádzajú vo vzťahu vzájomnosti. Pre jednotu sociálneho organizmu je možné opravdivo pracovať iba vtedy, ak vychádzame z takéhoto vzťahu vzájomnosti: iba takto sa môže rozvíjať a rásť spoločné dobro.

Ktoré sú to subjekty a aký je ich osobitný vklad do tejto vzájomnosti:

- politici všetkých úrovní - mnohí pracovníci straníckej administratívy, ale aj parlamentári a funkcionári, aj akísi „stranícki bojovníci“, ktorí cítia povinnosť hľadať skutočné priority pre politickú prácu spolu s tými, ktorí majú skutočnú moc, teda s občanmi,
- občania - ktorí chcú byť aktívni vo svojej úlohe, a ktorí veria v možnosť nového vzťahu s tými, čo ich zastupujú v inštitúciách a zapájajú sa do trvalej kontrolnej a podpornej činnosti, činorodej a „čistej“, (teda takej, kde nejde o získavanie výhod),
- funkcionári verejnej správy - vedomí si toho, že pre to, aby sa politika skutočne riadila všeobecným blahom, je potrebné zaobliť hrany,

- ktoré sa v rámci inštitúcií nachádzajú medzi občanom a politikom,
- profesori a študenti - na politologickom poli, ktorí chcú v jednote s tými, ktorí sú každodenne ponorení do reálnej politiky, ponúknuť svoj odborný príspevok pri prehľbovaní motivácie a foriem politickej činnosti.

Stretnutie týchto samostatných svetov predstavuje srdce originálnej skúsenosti, ktorú už viac ako rok realizujú predstavitelia Hnutia za jednotu so skupinou poslancov z rozličných politických strán, zoskupení v Taliansku a niekoľkých iných krajinách. „Vedomie, že na tejto ceste nie sme sami“ - hovoria, „nám pomáha hľadať čínorodý vzťah so všetkými, ktorých v politike vedie tá istá túžba po dobre“. Uskutočnili už sériu pravidelných stretnutí zameraných na duchovné a čínorodé prehĺbenie sa v bratstve.

Ponuka univerzálneho bratstva zaznela aj na stretnutí starostov a primátorov v Innsbrucku „1000 miest pre Európu“ v novembri minulého roku. Na toto stretnutie nadviazali aj starostovia v národných štátoch, ktorí pochopili, že „Európa potrebuje dušu“, ako to povedal Romano Prodi. O tejto ale aj ďalších aktivitách sa môžete dočítať na stránkach časopisu Nové mesto, ktoré vydáva Hnutie fokoláre.